

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Mardin E Tipi ve Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu

24. Dönem 2. Yasama Yılı
2012

Rapor, Komisyonun
11.10.2012 tarihli
toplantısında kabul
edilmiştir.

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

MARDİN E TİPİ VE KIZILTEPE K1 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ
KURUMLARI İNCELEME RAPORU

I. BAŞLANGIC

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere; Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecder ÖZDEMİR, İstanbul Milletvekili Atila KAYA ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKCÜ'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına karar vermiştir.

Anılan karara istinaden, 31.05.2012 tarihinde Mardin İlindeki ceza infaz kurumlarında incelemede bulunan Heyet; Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecder ÖZDEMİR ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKCÜ'den oluşmuştur. Alt Komisyon üyelerine, Komisyon Uzman Yardımcısı Abdussamed SİĞİRTMAÇ eşlik etmiştir.

II. BAŞVURUCULAR

24'üncü Yasama Dönemi'nde, Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki tutuklu ve hükümlüler tarafından iletilen dilekçelerde; kapasite fazlası tutuklu ve hükümlünün barındırılması, yemeklere ilişkin şikâyetler, suyun yetersizliği ve adil yargılanma yapılmadığı hususları konu edinilmiştir. Dilekçeler dışında, bazı medya organlarında yer alan Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda yemekten kaynaklı zehirlenme yaşandığı yönündeki haberler de dikkate alınmıştır.

III. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

3686 sayılı “İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu” nun 6'ncı maddesine göre, Komisyon; alt komisyonlar kurmak suretiyle çalışabilir ve 5'inci maddesine göre; gerekli gördüğünde Ankara dışında incelemelerde bulunabilir. Ceza infaz kurumu ve tutukevlerindeki fiziki şartların ve kurum yöneticilerinin tutum ve davranışları ile mevzuattan kaynaklanan

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

insan hakkı ihlallerinin incelenmesi amacıyla kurulan Alt Komisyon faaliyet yılı içerisinde, muhtelif ceza infaz kurumlarında incelemelerde bulunmaktadır. İncelemelerin genel amacı, ceza infaz kurumlarında, hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmazlığı haklarına ve ceza infaz kurumları yaşam koşullarına ilişkin sorunların olup olmadığının tespitidir. Komisyon hazırladığı raporlarda tespit edilen sorunlara ilgili kurumların dikkatini çekmekte ve bu sorunlara dair çözüm önerilerini yetkili mercilerle paylaşmaktır. Söz konusu çözüm önerileri mevzuat değişikliğine veya belli bir konudaki uygulamanın iyileştirilmesi gerektiğine dikkat çekebilmektedir.

Tutuklu ve hükümlülerle birlikte ceza infaz kurumu görevlilerinin sorunları da incelemeler vesilesiyle milletvekilleri tarafından yerinde görülmekte ve bu durum mevcut sorunlara ilişkin parlamento ve kamuoyu duyarlılığının da artmasına hizmet etmektedir.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon ilk olarak Mardin Valiliği'ne nezaket ziyaretinde bulunmuş, ardından Cumhuriyet Başsavcısı ile kendi makamında görüşmelere geçilmiştir. Söz konusu görüşmelerde ceza infaz kurumlarından intikal eden şikâyetler hakkında bilgi alınmıştır. Buradaki temasların ardından, Heyet; ceza infaz kurumlarında yapılan toplantılara iştirak etmiştir.

Ardından, Mardin E Tipi ve Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda Heyet tarafından rastgele seçilen koşullarda hükümlü ve tutuklularla cezaevinden hiçbir görevli olmaksızın görüşme gerçekleştirilmiştir. Son olarak, ceza infaz kurumları idaresinden bilgi ve belge toplanmıştır.

V. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Heyet çalışmasında, Birleşmiş Milletlerin 13 Mayıs 1977 tarihli “*Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar*”, 9 Aralık 1988 tarihli “*Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü*” 14 Aralık 1990 tarihli “*Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler*”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Ocak 2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “*Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni*” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı; 5275 sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun” ve “Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük” hükümleri ile ilgili diğer mevzuatı dikkate almıştır.

VI. İNCELEMELER

1 Cumhuriyet Başsavcılığı Makamında Yapılan Görüşmeler

Başsavcılık makamındaki görüşmelere Başsavcının yanı sıra ceza infaz kurumlarından sorumlu Cumhuriyet Savcısı Zekeriya KABASAKAL ve Ceza ve Tutukevleri İzleme Kurulu Başkanı Avukat Selahattin EFE de katılmıştır.

Başsavcılık makamında Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu’nun genel sorunlarına ilişkin bilgi alındıktan sonra, Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu’nda yemekten kaynaklı zehirlenme yaşandığı yönündeki iddialar sorulmuştur. Sayın Başsavcı yaptığı bilgilendirmede, anılan iddialara ilişkin adli ve idari soruşturmaların sürmekte olduğunu, soruşturmalar neticesinde sorumlular varsa mutlaka cezalandırılacaklarını belirtmiştir.

İzleme Kurulu Başkanı ise, Ceza İnfaz Kurumundaki sorunların temelinde kapasite fazlası tutuklu ve hükümlünün barındırılmasının yattığını belirtmiştir. Başkan ayrıca Ceza İnfaz Kurumunun kalabalık olması nedeniyle başta su yetersizliği olmak üzere pek çok problemin ortaya çıktığını söylemiştir.

2 Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

2.1 Kurum İdaresi Tarafından Komisyonumuza Yapılan Bilgilendirme

- Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, şehir merkezinin güneyinde, Nusaybin yolu üzerinde ve şehir merkezine yaklaşık olarak 10 km uzaklıkta olup, 1965 yılında inşaatına başlanılmış ve 1976 yılında faaliyete geçmiştir.
- Kurumun toplam alanı 16.596 m² olup, bina oturma alanı 8.692 m²’dir.
- Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nun artırılmış kapasitesi 480 olarak belirlenmiştir. Daha sonra hükümlü ve tutuklu sayısının artması nedeni ile zorunlu olarak ortak kullanım alanlarına ve koğuşlara ranza koyularak kapasite 706 kişiye

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

çıkartılmıştır. Kurumda 30.05.2012 tarihi itibari toplam 987 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır. Bu kişilerden 281'i yere yatak sererek yatmaktadır.

- Koşulların büyüklüğüne bağlı olarak, koşullarda kalan kişi sayısı 8 kişiden 76 kişiye kadar değişmektedir.

- Kurumda 248 hükümlü 739 tutuklu bulunmaktadır.

- Adli Suçlardan Ötürü Kurumda Bulunan:

Hükümlü Sayısı : 179

Tutuklu Sayısı : 278

- Terörle Bağlantılı Suçlardan Ötürü Kurumda Bulunan:

Hükümlü Sayısı : 69

Tutuklu Sayısı: : 461

- Kurumdaki 193 personelin dağılımı şöyledir:

Kurum 1'inci müdürü

2'nci müdür : 4

İdare memuru : 1

Öğretmen : 2

Psikolog : 1

Muhasebe yetkilisi : 1

Kâtip : 6

Ambar Memuru : 2

Sağlık Memuru : 1

İnfaz ve koruma baş memuru: 14

İnfaz ve koruma memuru : 150

Teknisyen : 4

Şoför : 3

Aşçı : 1

Kaloriferci : 1

Hizmetli : 1

- Kurumun su ihtiyacı müstakil sondaj sistemi ile yer altı kaynağından sağlanan bir adet su kuyusu tarafından karşılanmakta olup, şehir su şebekesi ile ayrıca bağlantısı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

bulunmaktadır. Kuyudan temin edilen su ceza infaz kurumunun içinde bulunan 100 tonluk su havuzunda toplanmakta, buradan klorlama ve dinlenme işi yapılarak ceza infaz kurumunun tamamına sabah 1 saat, öğleden sonra 1 saat olmak üzere günde 2 saat su verilmektedir. Su havuzundan alınan numunelerin on beş günde bir olmak üzere düzenli bir şekilde İl Sağlık Müdürlüğü tarafından analizleri yapılmaktadır. Kuruma kuyu suyunun yetersiz gelmesi nedeniyle ikinci bir sondaj kuyusu yapılmış olup; gömme depo, terfi hattı, terfi binası ve enerji hattı için 438.302,68 TL ödenek talebinde bulunulmuştur. Çalışmalar tamamlandığında kurumun su ihtiyacı giderilmiş olacaktır.

- Tutuklu ve hükümlülerin sağlık sorunlarının tedavisi için Mardin İl Sağlık Müdürlüğü'nden kuruma aile hekimi görevlendirilmiştir. Aile hekimi kuruma hafta içi her gün gelmekte olup, diş hekimi ise haftada üç gün gelmektedir.
- Yemeklerden kaynaklı zehirlenme olduğu yönündeki iddialara ilişkin olarak, Kurum Müdürü verdiği bilgilerde; 22 Nisan 2012 tarihinde yaşanan olay günü ilk etapta 60 kişinin rahatsızlanması üzerine hastaneye kaldırıldığını ancak bu sayının belki suiistimallerin de etkisiyle tedricen artarak 232 kişiye ulaştığını söylemiştir. Konuyla ilgili soruşturmanın devam etmekte olduğuna işaret eden Kurum Müdürü; bununla birlikte alınan gıda örneklerinde yapılan ilk incelemede sadece yoğurtta E. Coli bakteri miktarının fazla çıktığını bunun da sağlık açısından kayda değer bir fazlalık olmadığını söylemiştir.
- 30.05.2011 - 30.05.2012 tarihleri arasındaki disiplin cezalarına ilişkin veriler şöyledir:

İnfaz Hakimliğine Giden Dosya Sayısı	: 580
İnfaz Hakimliğinde Onanan Dosya Sayısı	: 541
Ağır Ceza Mahkemesinde Onanan Dosya Sayısı	: 385
Kaldırılan Ceza Dosya Sayısı	: 7
İnfaz Hakimliğinde Karar Aşamasında Olan Dosya Sayısı	: 32
- Sorulan soru üzerine hastaneye sevklerde sorunlar yaşandığını teyit eden Kurum Müdürü bunun jandarma ve araç sayısının yetersizliğinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

2.2 Koşullarda Yapılan Gözlemler ile Hükümlü ve Tutuklularla Gerçekleştirilen Görüşmeler

Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda değişik suçlardan veya suç isnadından ötürü bulunan 5 farklı koşutta pek çok hükümlü ve tutuklu ile görüşülmüştür. Ayrıca, koşullar dışında 80 hükümlü ve tutuklunun bir araya geldiği “ortak alanda” da görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda koşullara girildiğinde göze çarpan ilk sorun koşullardaki aşırı kalabalık olmuştur. Bazı koşullardaki tutuklu ve hükümlüler, tuvalete varıncaya kadar yerlere yatak sermek suretiyle sığabildiklerini ifade etmişlerdir. Kadınların bulunduğu 20 kişi kapasiteli koşutta 67 kişinin kalmakta olduğu görülmüştür. Kadın koşullarındaki iki kişilik bir ranzada dört kişinin yatmakta olduğu anlatılmıştır. Koşulların büyüklüğüne göre koşullardaki kişi sayısı değişmekle birlikte, istisnasız hepsinde kapasite fazlası tutuklu ve hükümlünün barındırıldığı görülmüştür.

Pek çok koşu girer girmez, mekânın büyüklüğüne oranla fazla sayıda kişinin aynı ortamda tenffüs ediyor olmasının getirdiği ağır, oksijensiz hava hemen hissedilmiştir. Sigara içilen bazı koşullarda kötü hava daha keskin bir rahatsız ediciliktir. Pencerelerin küçüklüğü, havalandırmanın olmayışı ve koşutta uçuşan sinekler gözlenen diğer olumsuzluklar olarak belirlemektedir.

Diğer taraftan koşullarda not edilen bazı olumlu unsurlar vardır. Kafeslerde kuş beslenilmesi ve koşulların havalandırmalarındaki saksılarda çeşitli bitkilerin yetiştirilmesi bu minvaldeki örneklerdir.

Koşullarda ve ortak alanda yapılan görüşmelerde dile getirilen başlıca sorunlar şunlar olmuştur:

- Koşullar çok kalabalıktır.
- Ceza infaz kurumundaki sağlık sorunları ciddi boyuttadır. Hastaneye sevk edilmemiz çok uzun zaman almaktadır. Masrafını karşılayacak olmamıza rağmen, 9 aydır dışını çektiirmek için hastaneye götürülmeyi bekleyenler bulunmaktadır.
- Kurumdaki su sorunu çok ciddi boyuttadır. Kurumda her biri sadece 30-40 dakika süreyle günde 3 defa su verilmektedir (toplamda yaklaşık 2 saat).

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Yemekler memnun olunacak nitelikte değildir. Hijyen konusunda zehirlenmelere yol açabilecek büyük sorunlar vardır.
- Mardin'in sıcak bir yer olması nedeniyle buradaki en temel ihtiyaçlarımızdan biri buzdolabıdır. Ancak koşullardaki sayının fazla olması nedeniyle tek buzdolabı yeterli olmamaktadır.
- Kantin ihtiyacı sadece haftada belirlenen iki günde karşılanabilmektedir.
- Bazılarımız memleketten çok uzaklardaki ceza infaz kurumlarına gönderilmektedir.
- Yargılanmamız adil bir şekilde gerçekleşmemiştir.

İncelemeler esnasında kadın koğuşunda 67 kişinin kaldığı görülmüştür. Yakın zamanda eklendiği öğrenilen tuvaletle birlikte koğuşun kullanımı için sadece 2 tuvalet bulunmaktadır.

Bu koğuşta üniversite öğrencisi gençlerden oldukça yaşlı kişilere kadar pek çok kişinin barındırıldığı görülmüştür.

2.3 İnfaz Koruma Memuru Olarak Görev Yapan Personelin İlettiği Sorunlar

İnceleme esnasında infaz koruma memurları da sorunlarını dile getirmiştir. Söz konusu personel mevzuatın izin vermediği talepleri reddetmeleri halinde yerine getirilmeyen isteğin sebebi sanki kendileriymiş gibi görülmesinden yakınmışlardır. İnfaz koruma memurları ayrıca günde iki dolmuşla bir saat süren yolculuk sonrası ceza infaz kurumuna gelebildiklerini personel servis olanaklarının bulunmadığını iletmışlerdir. İnfaz koruma memurlarının diğer talepleri ise, özlük haklarının iyileştirilmesine ve fazla mesainin sonlandırılmasına ilişkin olmuştur.

3 Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

3.1 Kurum İdaresi Tarafından Komisyonumuza Yapılan Bilgilendirme

- Kurum 1985 yılında faaliyete geçmiş olup kapalı alanı 1060 m² toplam alanı 3718 m²'dir.
- Kurum kapasitesi 42 kişi olup 37'si hükümlü 10'u tutuklu olmak üzere toplam mevcut 47'dir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

- Kurum'da 1 baş memurluk odası, 1 infaz birimi odası, 4 koğuş, 1 banyo, 2 disiplin hücresi, 1 kütüphane, 1 revir, 2 ambar, 1 çok amaçlı salon ve 1 el işi atölyesi bulunmaktadır.
- 01.07.2011 ile 31.05.2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen faaliyetler:
 - I. ve II. kademe İngilizce kursu, 160 saatlik bilgisayar kursu ve telkâri (gümüş işletmeciliği) kursu düzenlenmiştir.
 - Koğuşlar arası voleybol turnuvası yapılmış olup, turnuva sonrası kupa verme töreni gerçekleştirilmiştir.
 - Kızıltepe Müftülüğü ile işbirliği içinde Kutlu Doğum Haftası semineri yapılmıştır.

3.2 Koğuşlarda Yapılan Gözlemler ile Hükümlü ve Tutuklularla Gerçekleştirilen Görüşmeler

Koğuşlarda yapılan incelemelerde bir koğuş haricinde Kurumda kapasite fazlası tutuklu ve hükümlü barındırılması sorununun olmadığı görülmüştür. Görüşülen mahpuslar¹ kurum idaresinden memnun olduklarını ve Kurum Müdürü ile birebir görüşme olanağı bulduklarını söylemiştir. Kurumda dile getirilen en önemli sorun yemek konusunda olmuştur. Yemekleri kendileri pişirdiklerinden, günlük 4 TL olan iâşe bedelinin Kurum tarafından gıda malzemesi olarak verildiğini ancak bu miktarın yetersiz kaldığı ifade edilmiştir.

Tutuklu ve hükümlüler personelden veya müdürden şikâyetlerinin olmadığını Kurum Müdürü ile birebir görüşebildiklerini söylemiştir.

VII. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İncelemede bulunulan Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda ilk göze çarpan husus koğuşlardaki aşırı kalabalık olmuştur. Bu durumun temizlik problemi, su yetersizliği ve hastaneye sevk edilmede gecikme başta olmak üzere pek çok sorunu zincirleme bir şekilde beraberinde getirdiği söylenebilir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, üye Devletlere sunduğu Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararında, “*cezaevlerindeki kalabalıklaşmanın ve cezaevi*

¹Kanuni bir tabir olmamakla beraber, “mahpus” kelimesi tutuklu ve hükümlü anlamlarının her ikisini de barındıran çatı bir kavram olarak Raporda kullanılmaktadır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

mevcudundaki artışın bir bütün olarak hem insan hakları hem de ceza infaz kurumlarına, cezaevi idarelerine ve ceza adaleti sistemine karşı önemli bir sorun yarattığını” vurgulamıştır. Kararda bahsedilen bu sorunların Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu’nda görülebildiği rahatlıkla söylenebilir.

Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu’nda tutuklu ve hükümlü mevcudu arasındaki sayısal anlamdaki orantısızlık çarpıcı bulunmuştur. Daha önce zikredildiği üzere, söz konusu ceza infaz kurumunda 248 hükümlü bulunurken 739 tutuklu bulunmaktadır. Başka bir deyişle tutuklu sayısı hükümlü sayısının neredeyse 3 katıdır. Bu durumun nedenlerinden birisi, hükmü kesinleşen kişilerin başka ceza infaz kurumlarına nakledilmesidir. Böylece – muhtemelen- ceza infaz kurumundaki yoğun mevcudun seyreltilmesi hedeflenmekte ve daha insani yaşam koşulları oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte bu uygulamanın kendi içerisinde bir çelişki barındırdığını söylemek gerekmektedir. Öncelikli olarak işaret etmek gerekir ki, başka ceza infaz kurumlarına gönderilen mahpuslardan azımsanmayacak kısmı, hâlihazırdaki barındırıldıkları yerden daha düşük düzeyde de olsa, yine kalabalığın sorun olduğu ceza infaz kurumlarına gönderilmektedir. Diğer taraftan yapılan görüşmelerde tutuklu ve hükümlülerin pek çoğu, daha iyi şartlarda olsa bile, ailesinden uzak bir şekilde cezasının infaz edilmesinden memnun olmayacağını dile getirmiştir. Öyle ki başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmek bir kısım hükümlüler arasında “sürgün” olarak tarif edilmektedir. Nitekim ceza infaz kurumundaki yemeklerden oldukça şikâyetçi olduklarını dile getiren bir koğuştaki hükümlüler, en büyük endişelerinin mazgaldan kendilerine başka bir ceza infaz kurumuna nakledilecekleri haberinin verilmesi olduğunu ifade etmişlerdir.

Mahpusların ailelerine yakın yerlerdeki ceza infaz kurumlarında tutulmalarına ilişkin talepleri son derece makuldür. İnsan haklarına ilişkin uluslararası belgeler de bu değerlendirmenin haklılığını teyit etmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 9 Aralık 1988 tarihli ve 43/173 sayılı Kararıyla kabul edilen “*Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü*”nün “*İkametgâhına yakın bir yerde tutulma hakkı*” başlıklı 20’inci maddesinde, “*Tutulan veya hapsedilen kimse talep ettiği zaman eğer mümkünse genellikle ikamet ettiği yere makul uzaklıktaki bir tutukevinde veya hapishanede tutulur.*” denilmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Yemek için tahsis edilen (ekmek dâhil) günlük 4 TL'lik iâşe bedelinin yetersizliği, Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda ve Kızıltepe K1 Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda şikâyet edilen ortak bir husus olmuştur. Kızıltepe Ceza İnfaz Kurumu'nda yemekler mahpuslar tarafından hazırlandığı için kullanılan tüp gazının mahkûmlar açısından ek maliyet oluşturduğunu belirtmek gerekir. Yemek için tahsis edilen bedelin bölgesel şartların göz önüne alınarak artırılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Hemen belirtmek gerekir ki, yemek konusu az ya da çok hemen her ceza infaz kurumunda şikâyet edilen ortak bir husustur. Bu şikâyetlerde damak zevki farklı olan yüzlerce kişiye yemek sunulmasının etkisini yadsımamak gerekir. Bununla birlikte, 2009 yılından beri güncellenmeyen yemek tahsis bedelinin nesnel bir sorun olarak belirmiş olduğu Mardin'deki ceza infaz kurumlarında somut bir şekilde görülmüştür.

Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda şikâyet edilen bir diğer husus yemeklerden ötürü zehirlenmeye ilişkin olmuştur. 22 Nisan tarihinde meydana gelen olayda ilk etapta 60 kişi hastaneye kaldırılmıştır. Zehirlenme iddialarının açıklığa kavuşturularak varsa olayla ilgili sorumluların cezalandırılması büyük önem arz etmektedir. Zira koğuştta görüşülenlerden bir kısmı sorumluların bulunamayacağını, bulunsalar dahi cezalandırılmayacaklarını söylemiştir. Bu kanaati taşımalarının sebebi ise, kendilerinin en nihayetinde mahpus kişiler olmasıdır. Ceza infaz kurumu içerisinde aktarılabilecek ve tutuklu ve hükümlülere insanca muamele yapılmadığı algısını tetikleyecek bu düşüncenin önüne geçilebilmesi ancak etkili bir soruşturma ile mümkün olacaktır. Aksi takdirde özgürlüklerinden alıkonulmuş kişilerin ceza infaz kurumu idaresi tarafından ek cezalandırmalara tabi tutulduklarını düşünmesi de mümkündür.

Sağlıkla ilgili sorunlar çerçevesinde dile getirilenlerden birisi hastaneye yapılan sevklerin aylar geçmesine rağmen gerçekleştirilmemesine ilişkindir. Bu hususta jandarma ve araç yetersizliği ile kapasite fazlası mahpusun barındırılmasının yanı sıra, hastane sevklerinin ve hastanelerden alınan randevu üzerine gerçekleştirilen nakillerin sayıca fazla olmasının da payı yadsınamaz. Bu nedenle doktor sayısının artırılmasına ek olarak, mahpusların hastaneye sevk edilmeden tedavi edilebilmesine imkân tanıyacak tıbbi donanımların sağlanması önem arz etmektedir. Diğer taraftan ceza infaz kurumuna gelen aile hekimlerinin tutuklu ve hükümlülerin psikolojisinden haberdar kişiler olması da elzemdir. Bu çerçevede, bazı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

mahpusların hastaneye sevk edilmeyi sosyal bir faaliyet alanı olarak değerlendirebileceği ve ihtiyacı olmamasına rağmen sevk konusunda ısrarcı olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Mahpusların bu eğilimine karşı doktorların hastaneye sevk konusunda göstereceği cömert tavır pek çok ciddi hastayı mağdur etme potansiyelini taşıyacaktır. Bu nedenle Kurumda tedavi edilebilecek sağlık sorunlarında doktorların sevk yazma yoluna gitmemesi, tereddütlü durumlarda ise, öncelikli sevk edileceklerle diğerlerinin ayrılması yolunun tercih edilmesi daha doğru olacaktır. Bununla birlikte önemle altını çizmek gerekir ki, belirtilen öneriler Kurumdaki sağlıkla ilgili sorunları çözebilecek kabiliyette olmayıp, bu sorunların sadece bir dereceye kadar hafiflemesine hizmet edebilecektir.

Hastaneye sevk konusunda yaşanan sorunların temelindeki bir başka husus ise, anılan süreçteki çok başlılık ile ilintilidir. Şöyle ki, bir hastanın hastaneye sevk edilmesine Sağlık Bakanlığı'nın personeli doktor karar vermekte, sevk işlemini İçişleri Bakanlığı'na bağlı jandarma gerçekleştirmekte, bu işlem gerçekleştirilirken Adalet Bakanlığı'nın nakil araçları kullanılmaktadır. Anlaşılacağı üzere, süreçte yer alan güvenlik görevlisi (jandarma) ve doktor ceza infaz kurumu idaresinden bağımsız bir yapı içerisindedir. Bu yapı koordinasyon konusunda sorun oluşturarak gecikme riski oluşturabilecek niteliktedir. Ayrıca aksama durumlarından kimin kusurlu olduğunun tespiti de zorlaşmaktadır. Bu nedenle anılan uygulamalara son verilerek, sevk konusunda ceza infaz kurumu idaresinin yetkisini artıracak bir düzenlemeye gidilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak,

1. Mardin İlinde incelemede bulunulan iki ceza infaz kurumunda idare tarafından uygulanan fiziksel şiddet, dayak ve darp gibi muamelelerin bulunmadığı kanaatine varılmıştır.
2. Ceza infaz kurumlarında görüşülen tutuklu ve hükümlülerin kurum idarelerinin tutum ve davranışlarına ilişkin şikâyet iletmemesi olumlu bir unsur olarak not edilmiştir. Diğer taraftan Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nun özellikle koridora giriş çıkışlarında bazı mahpusların çok rahat hareket ettiği görülmüştür. Bu durumun güvenlik açısından zaaf oluşturabileceği değerlendirilmektedir.
3. Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda kapasiteyi fazlasıyla aşan tutuklu ve hükümlünün barındırılmasının, Kurumun iyileştirme (rehabilitasyon) görevini

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

yerine getirmesini zorlaştıracığı ve hatta imkansız hale getirebileceği değerlendirilmiştir.

4. Kapasite fazlası tutuklu ve hükümlünün barındırılması insan onuruna yaraşır bir ortam oluşturulmasına engel teşkil etmektedir. Bu çerçevede Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki 67 kişinin barındırıldığı kadın koğuşunda, yakın zamana kadar sadece bir (1) tuvaletin kullanımda olması çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir.
5. 21.01.2009 tarihinden beri artırılmayan 4 TL'lik iâşe bedelinin yetersizliğinden kaynaklı sorunlar olduğu görülmüştür. Hükümlü ve tutukluların iâşe bedellerinin her yıl gözden geçirilerek günün koşullarına uygun olarak belirlenmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.
6. Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki görüşmeler esnasında tutuklu ve hükümlüler yemeklerden kaynaklanan zehirlenme yaşadıklarını iddia etmişlerdir. Bu ciddi iddiaya ilişkin yürütülen adli ve idari soruşturmanın ivedilikle sonuçlanarak, varsa sorumluların ceza almasının sağlanması her açıdan önem arz etmektedir.
7. Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda sıcak iklime de bağlı olarak, su sorununun önemli boyutlara ulaştığı görülmüştür. Yaşam şartlarını daha da zorlaştıran bu soruna en kısa sürede çözüm bulunması gerekmektedir.
8. Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nun sağlık elemanı ve tıbbi donanım bakımından güçlendirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan hastaneye sevk sürecindeki çok başlılığın giderilmesi tavsiye edilmektedir.
9. Tutuklu bulunan öğrencilerin eğitim haklarını sürdürebilmeleri konusunda önlem alınması önem arz etmektedir.
10. İleri yaştaki tutukluların yargılama sürecinin bir an önce sonuçlandırılmasının ve suçlu bulunmaları halinde cezalarının konumlarına uygun şartlarda infaz edilmesinin, insan hakları açısından önemli bir husus olduğu düşünülmektedir.
11. Ceza infaz kurumlarında çalışan personelin mesleki haklarında yapılacak iyileştirmelerin, Komisyon tarafından memnuniyetle karşılanacağını belirtmek gerekmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Murat YILDIRIM

Çorum Mv. Alt Komisyon Başkanı

Mehmet Kerim YILDIZ

Ağrı Mv.

Ahmet Salih DAL

Kilis Mv.

Abdurrahim AKDAĞ

Mardin Mv.

(02.10.2012 Tarihinde Komisyon

Üyeliğinden İstifa Etmiştir.)

Malik Ecdar ÖZDEMİR

Sivas Mv.

(İncelemeye Katılmadı.)

Atila KAYA

İstanbul Mv.

Ertuğrul KÜRKCÜ

Mersin Mv.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 14

11.10.2012

Konu : Mardin E Tipi ve Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları Hakkında İnceleme Raporu

 <p>Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili</p>	 <p>Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili</p>	 <p>Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili</p>
 <p>Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili</p>	 <p>Katip Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili</p>	 <p>Üye Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili</p>
 <p>Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili</p>	 <p>Üye Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili</p>	 <p>Üye Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili</p>
 <p>Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili</p>	 <p>Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili</p>	 <p>Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili</p>
 <p>Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili</p>	 <p>Üye Kerim ÖZKUL Konya Milletvekili</p>	 <p>Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili</p>
 <p>Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili</p>	 <p>Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili</p>	 <p>Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili</p>
 <p>Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili</p>	 <p>Üye Sinan Aydın AYGÜN Ankara Milletvekili</p>	 <p>Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili</p>
 <p>Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili</p>	 <p>Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili</p>	 <p>Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili</p>
 <p>Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili</p>	 <p>Üye Ertuğrul KÜRKCÜ Mersin Milletvekili</p>	

Komisyon raporlarına, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm>
adresinden ulaşabilirsiniz.

Adres: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel: 0 312 420 54 06 – 420 53 99 **Faks:** 0 312 420 53 94

E-posta: insanhaklari@tbmm.gov.tr